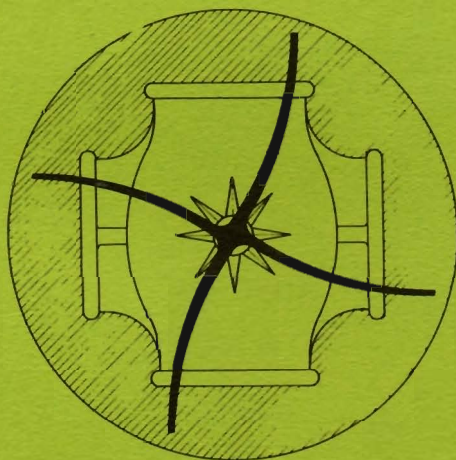

de zelf zwichter

verenigingsorgaan van de

VRIENDEN VAN DE

GRONINGER MOLENS

UITNODIGING

aan allen , die lid willen worden van de

V E R E N I G I N G . V R I E N D E N

van de G R O N I N G E R M O L E N S

de ledenvergadering zal gehouden worden op

DONDERDAG 18 APRIL 1974 om ACHT UUR, precies,

in HET BUURTHUIS, LINNAEUSPLEIN te GRONINGEN;
achter het academisch ziekenhuis.

A G E N D A

- 1e) Openingswoord van de voorzitter.
- 2e) Notulen van de vorige ledenvergadering.
- 3e) Bespreking van statuten en huishoudelijk reglement,
die een half uur vóór de vergadering ter inzage liggen.
- 4e) PAUZE, waarin het buffet geopend zal zijn.
- 5e) FILM over het molenmakerswerk.
- 6e) Rondvraag en Sluiting

vóór en na de vergadering en tijdens de pauze is er ge-
legenheid de kontributie te betalen bij de penningmeester!

T E R .

I N T R O D U K T I E

door H. v. Raalte, voorzitter

Voor velen onder U, die dit eerste nummer van onze Stichting onder ogen krijgen, zijn wij nog onbekenden en zij zullen zich afvragen, waarom moet er nog weer een vereniging bij? Welnu, het doel van onze stichting is: de leemten die er zijn op te vullen. Het is namelijk zo, dat de vereniging "De Hollandse Molen" landelijk werkt en de Groninger Mol^{ver}lencommissie een meer officieel karakter draagt, dat vrij sterke binding heeft met de overheid.

- Art. 2 van onze statuten zegt dan ook letterlijk: Bevordering van het behoud en in werking houden van de in de provincie Groningen aanwezige molens, een en ander in de meest ruime zin des woords genomen, en al hetgeen daarmee in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, bovendien het streekeigene karakter, zoals zelfzwichting, op de molens te behouden. U ziet, dat wij onze doelstellingen zo ruim mogelijk genomen hebben, zodat de activiteiten niet direkt door onze eigen statuten beperkt kunnen worden.
- Hoe wij deze doelstellingen kunnen bereiken kan ik hier niet uitputtend uiteenzetten, maar om U een indruk te geven in welke richting wij denken, enkele voorbeelden:

1e) Een gerestaureerde molen begint op de dag van oplevering alweer aan het verval, dat een nieuwe dure restauratie nodig heeft, tenzij de molen draaiende gehouden wordt. Daartoe willen wij eerst zoeken naar wegen om de beroepsmolenaar, als die er nog is, een redelijk bestaan te geven, waardoor hij in staat is zijn vak uit te blijven oefenen en jonge mensen op te leiden voor zijn opvolging, of om een andere gerestaureerde molen te bemannen. Waar dit niet mogelijk is door gebrek aan vakmolenaars of omdat een watermolen na ruilverkaveling buiten werking komt, willen wij met behulp van het "Gilde van Vrijwillige Molenaars" deze molen toch zoveel mogelijk laten draaien. Immers: stilstand is achteruitgang en dat geldt in het bijzonder voor onze molens. Een draaiende molen is n.l. regelmatig onder controle en wanneer hier gebreken optreden worden die meteen gesignaleerd en indien mogelijk verholpen, waarmee verdergaand verval is voorkomen. Bovendien is een draaiende molen nog altijd een lust voor het oog en diegenen onder U, die nog nimmer een werkende molen van binnen bekeken hebben, kunnen zich geen voorstelling maken van het gevoel van rust en kracht, dat hiervan

Uitgaat wanneer men ziet met welke soepelheid en geruisloosheid men met in onze ogen vaak primitieve middelen een zo volmaakt samenspel van techniek en natuur heeft kunnen maken.

2e) Door dit orgaan en artikelen in de pers en publiciteitsmedia de aandacht vestigen op de 80 nog resterende molens in onze provincie, zodat zij weer met draaiende wieken de horisonten gaan verlevendigen.

3e) Door officiële instanties te alarmeren, zodra een molen in zijn bestaan wordt bedreigd. Leden in de hele provincie kunnen oeren en ogen wijd open houden en het bestuur onmiddellijk waarschuwen als een molen dreigt te verdwijnen of uit de wind komt te staan, waardoor hij tot de ondergang gedoemd wordt.

4e) Het zoeken naar mogelijkheden om molens, waarvoor nog geen restauratieplannen bestaan toch te doen restaureren door plaatselijke molenstichtingen, door groepen of door individuele ondernemers.

U ziet het: onze plannen zijn ambitieus genoeg, doch dit alles kost veel geld en aangezien wij van mening zijn, dat het behoud van molens een zaak is voor iedereen, arm of rijk, hebben we de minimum-kontributie vastgesteld op TIEN GULDEN per jaar. Wie meer kan missen is van harte welkom, eenmalige giften zien wij ook gaarne tegemoet.

Groningers, er is een kleine groep, die voor het behoud van de molens veel doet en veel vrije tijd geeft: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars; anderhalf jaar lang geven zij hun vrije zaterdagmiddag om een opleiding te kunnen volgen, die hen in staat stelt het diploma van 'De Hollandse Molen' te behalen en een molen te gaan bemannen. Dan zijn er de instructeurs, die deze opleiding verzorgen; de leden van de Provinciale Molencommissie en de plaatselijke molenstichtingen, enz.

Aan U het woord om met elkaar de nodige financiële steun te geven.

Leden kunnen zich opgeven bij onze sekretaris, de heer B.DIJK Aduarderdiep 3 te Aduard; Donaties en giften kunnen gestort worden op onze rekening, t.n.v. Penningmeester Vrienden van de Groninger Molens, bij de RABO-bank te Adorp.

Met belangstelling Uw reacties tegemoetziende

H. van Raalte, voorzitter
Eenhornstraat 12, Groningen -- 050-771443

MOLLEN NIEUWTJES

Wij willen in dit contactorgaan U steeds op de hoogte houden van het wel en wee van de Groninger molens. Dit zal dus vooral restauratienieuws inhouden. We starten deze rubriek met het jaar 1973, waarin de vereniging Vrienden van de Groninger Molens werd opgericht. We vermelden bij elke molen een nummer, dit is het nummer volgens het Groninger Molenboek. Nr. 1 staat in de gemeente Adorp, enz. Helaas is niet iedere molenliefhebber in het bezit van het Groninger Molenboek; de oplage was destijds te gering. Gelukkig is onlangs besloten een tweede druk te laten uitkomen. Bouma's boekhuis aan de Turfsingel zal de uitgever zijn.

Nr. 3- De Eolus van de Franserpolder. Het is leuk met de molen van de fam. Dijk te kunnen beginnen. Velen kennen deze watermolen extra goed omdat onze sekretaris er wonst. De firma Bremer voerde deze restauratie uit; kosten ongeveer fl. 30.000.--.

Nr. 7- De Jonge Hendrik te Den Andel. De enige pelmolen ter wereld, die nog met windkracht in bedrijf is. Sinds 1968 is de molen eigendom van de gemeente Baflo. En de mensen, die deze molen vanuit de wijde omgeving kunnen zien, weten het; de mulder Tiddo Muda laat de wieken draaien bij een goede pelwind. Een wat steviger wind, nodig voor het pellen, is vaak present in het Noordgroninger land. Maar ook bij sterke wind laat Muda het niet gauw afweten: "Pas bie windkracht 9 wordt 't mie mooi genog" zegt hij. In de oude roestand was er maar één man die met de molen kon werken en dat ook deed: Tiddo Muda. Een doorzakkende winnpeluw werd van opvulling voorzien; de kap werd met ijzerdraad bij elkaar gehouden; de waaijerij werd met blik en stukken oude riemen zo goed mogelijk dichtgespijkerd en ook karton en oude zakken bleken geschikt om de zaak op zeer provisorische wijze draaiende te houden. De molen was versleten.

De firma Bremer heeft de restauratie met veel vakkennis uitgevoerd. Kosten ongeveer fl. 170.000.--. De voorzitter van de Provinciale Groninger Molencommissie, gedeputeerde Post, stelde op 8 juni 1973 de molen weer officieel in gebruik.

Nr. 10- De Zilvermeeuw te Onderdendam. Deze molen dient als reservebemalingswerktuig en is ook als zodanig in opdracht van Gedeputeerde Staten hersteld. De molen is nu klaar. De fa. Bremer heeft er voor fl. 125.000.-- weer een mooie molen van gemaakt. Op 7 juni a.s. zal de molen weer officieel in gebruik worden ge-

nomen. Het waterschap Hunsingo wil daarna de molen overdragen aan de Molenstichting Hunsingo en Omstreken.

12. 't Witte Meulentje te Zuidwolde. Door zijn ligging aan de prov. weg Groningen--Bedum kent menigeen dit watermolentje. Op de bef staat 'Witte Lam', de naam van het vroegere waterschap. de restauratiekosten bedragen + fl.33.000.--. Op 7 juni-op dezelfde dag als nr. 10 wordt de molen weer officieel in gebruik gesteld.

16. De Korenbloem te Vriescheloo. De gemeente Bellingwolde bezit maar liefst drie korenmolens: deze plus die te Bellingwolde en de molen te Veelerveen. De firma Roemeling en Molma uit Scheemda hebben deze molen goed gerestaureerd voor ongeveer fl.90.000.-- De molen bood jarenlang een trieste aanblik; Inwendig viel de toestand van deze degelijke molen erg mee.

25. Germania te Thesinge. Waar nu Thesinge ligt stond vroeger het klooster Germania. Toenade koren molen na de restauratie een nieuwe naam kreeg is om historische redenen deze naam gekozen. De molen is eigendom van de gemeente Ten Boer; Oomkes stlde enige jaren geleden een gemeenschapsdaad door de molen voor één gulden te verkopen. De fa. Doornbosch uit Aforp komt de eer toe van deze met riet gedekte molen weer een sieraad te hebben gemaakt.Dit kostte fl.107.000.--; Op 31 maart 1973 heeft de burgemeester de molen weer officieel geopend.

34. De Vier Winden te Pieterburen.

Op 19 oktober 1973 was het een feestdag voor Pieterburen en niet voor Pieterburen alleen. Twee monumenten waren het middelpunt van deze feestdag: De gerestaureerde toren (fa.Schakel) en de koren molen (fa.Bremer). De voorzitter van de Provinciale Groning er Molencommissie had het die dag druk met het luiden van de klok en het lostrekken van de vang. Ook werd de nieuwe Camping te Pieterburen bezichtigd. Het gezelschap verplaatste zich met boerenwagens. Dokter van Bruggen hield in zijn woning vlak bij de molen een tentoonstelling van gereedschappen en materialen uit de molenbouw (met foto's erbij). en van zijn kunstwerken. Velen maakten van de gelegenheid gebruik om "dominees toen"(de tuin bij de vroegere woning van de dominee), die door mevrouw Cleveringh te Benrum was herschape tot een botanische attractie, te bezichtigen. De restauratiekosten van de molen bedroegen een kleine 90.000 gulden.

36. De Meeuw te Garnwerd.

Deze korenmolen is evenals Joeswerd te Fearwerd- eigendom van de gemeente Ezinge, maar binnenkort worden beide overgedragen aan de molenstichting te Garnwerd. De fa. Alserda te Doezum beëindigde de restauratie, maar helaas was de restauratie niet allesomvattend. Zo zit er b.v. nog een vermolmd spoorwiel in. Wel jammer voor de enthousiaste amateur-mulder Harm v. Huis, dat hij met deze molen niet volop kan draaien. Niettemin werd de molen nog met de nodige voorzichtigheid gebruikt als examenmolen bij de opleiding van nieuwe amateur-mulders.

Ondanks dat de restauratie zal moeten worden aangevuld is deze molen uit toeristisch oogpunt de belangrijkste van de provincie. Met de Paasdagen gaat hij weer open. Zijn ligging aan het Reitdiep is schitterend; uiterlijk is de molen zeer verzorgd.

43. Grijpvogel te Grijpskerk.

Ook deze molen ziet er sinds jaren goed verzorgd uit, dank zij het geregelde onderhoud door de gemeente Grijpskerk. Toch had de molen een vrij grondige verbetering nodig. Hij waterde teveel in. De fa. Alserda is druk bezig met de restauratie. De molen zal van een nieuwe dubbele bekleding worden voorzien. Begroot: fl. 87.000.-

47. Windkorenmolen De Hoop te Haren.

De molen is in het bezit van de erven Ekkelkamp, die de restauratie toejuichen. De inbreng van de gemeente Haren is hier indrukwekkend. Zij financiert het herstel vóór; de dienst gemeente werken verleent goede medewerking. Het restauratieplan komt op fl. 120.000.--, waarvan de helft besteed wordt aan het verbeteren van muurwerk, plaatsen van kozijnen, maken van deuren enz. door de fa. Postema uit Groningen; de andere helft is meer het echte molonmakerswerk, uit te voeren door de fa. Medendorp in Zuid-Laren. Het moet velen zijn opgevallen dat de restauratie vorig jaar al begonnen is. Door de wit-grijze pleisterlaag krijgt de molen een heel ander uiterlijk.

51. De Korenschoof te Noordlaren.

Ook al weer een mooie molen in de gemeente Haren, die er weer goed bij staat. De restauratie werd uitgevoerd door de fa. Doornbosch. De molen wordt verzorgd en gedraaid door de heer De Jong van onze vereniging.

80. De Zwaluw te Nieuwe Pekela. Deze molen is momenteel in restauratie bij de fa. Roemeling en Molema. Het aannemersbedrijf Postema verbetert het muurwerk.

89. De Leeuw te Oldehove.

Ook deze molen is gemeentelijk eigendom geworden, waarmee het zeker is dat het fraaie dorpsbeeld van Oldehove (gerestaureerde kerk, toren in restauratie, twee molens) behouden blijft. De fa. Bremer heeft al een aanloop tot de restauratie gemaakt. In augustus zal deze volledig op gang komen. De begroting is fl.108.000.--. De andere molen te Oldehove met mulder J.Reitsema, draait geregeld.

109. Meneersmeulentje, 111. De Grote Polder, en 113. De Ruiten

Dit watermolentrio aan de Groenedijk te Slochteren heeft een slechte tijd achter de rug. Meneersmeulen was omgewaaid, maar nu volledig hersteld door de fa. Roemeling en Molema. Aan het herstel van De Grote Polder wordt druk gewerkt door de fa. Bremer. De fa. Doornbosch zal opdracht krijgen voor De Ruiten. Deze drie watermolens maken deel uit van het molenbezit van de Slochter Molenstichting.

114. De Hoop te Garsthuizen.

De restauratie van deze molen is pas op gang gekomen, nadat de heer de Vries-Robbé eigenaar werd van het mooie monumentale complex, waarvan de molen deel uitmaakt. De molen was er slecht aan toe. De fa. Doornbosch verzorgt de omvangrijke restauratie (ongeveer 250.000 gulden). De heer de Vries-Robbé laat ook de overige gebouwen restaureren. Alles nadert zijn voltooiing.

122. Goliath te Uithuizermeeden.

Deze molen kan sinds kort de windkracht benutten, omdat de fa. Bremer onlangs een tweede vijzel heeft geplaatst, namelijk de vijzel, die op windkracht is aangesloten. Deze molen heeft twee vijzels; één ervan wordt elektrisch aangedreven. De heer J.Visscher is aangesteld tot verzorger/mulder van de windwatermolen.

Sinds de storm van 13 november 1972 werd ook veel stormschade hersteld. Ernstige schade kregen de molens te Bellingwolde, te Noorddijk (de Noordermolen), te Ter Haar (standaardmolen) en te Niebert. Van de drie laatste molens moet herstel nog plaatsvinden. De plannen zijn hiervoor gereed.

B. JONGSMA.

WAARIE MOLENVRIENDEN,

U weet allen, dat onze molens door de jaren heen van alle kanten worden belaagd en in de verdrukking komen, Enige tijd geleden is er in onze provincie weer een watermolen voor een groot deel aan het oog onttrokken door een vee-stalling. Gelukkig, dat er instellingen zijn die dat moeten voorkomen, maar verschillende keren slijpt er nog wel eens een door de mazen van het net, zo bovengenoemd geval in Onderdendam

Er zijn ook gemeenten, waar men bomen en struiken plant langs wegen of in brede bermen. Men gaat er dan vanuit, dat die niet nogter worden dan $\pm 1\frac{1}{2}$ meter, maar groeien ze uit tot boven de 3 meter, dan durft men ze niet meer terugsnijden, want dan gaan ze dood. Voor korenmolens met hun hoge onderbouw is dit geen bezwaar, maar grondzeilers hebben daar enorm veel last van en ze worden vaak geheel aan het oog onttrokken, zodat men ze voorbijrijdt zonder ze te zien.

In het 5e jaarboek van 'de Hollandse Molen'(1953-1956) schrijft men er ook reeds over en hier volgt het belangrijkste punt daaruit:

"In principe zullen de volgende afstanden in acht moeten worden genomen bij de oprichting van hinderlijke obstakels voor de wind: In een cirkel vanuit het middelpunt van de molen, met een straal van 100 meter.....geen hindernis;

100 tot 200 meter niets dat hoger is dan 2 meter,

200 tot 300 meter ,, ,, ,, ,, ,, 3 meter,

300 tot 400 meter ,, ,, ,, ,, ,, 4 meter,

400 tot 500 meter ,, ,, ,, ,, ,, 5 meter.

Het aanleggen van plantsoenen met lage heesterbeplanting in 1 plaats van hoge bomen verdient aanbeveling nabij molens"

11 mei N A T I O N A L E M O L E N D A G 11 mei

De vereniging de Hollandse Molen heeft besloten jaarlijks de tweede zaterdag in mei een Nationale Molendag te houden. Op deze dag zullen zoveel mogelijk molens draaien om weer aandacht te vragen voor een stuk Nederlandse Historie, dat zonder een uitgebreide kring van vrienden zal verdwijnen.

Wanneer U eenmaal een werkende molen hebt bezocht, kunt U zich voorstellen dat in onze provincie een vereniging is opgericht, die zich ten doel stelt zoveel mogelijk (als het kan alle 80) molens in de provincie Groningen weer aan het draaien te krijgen.

Om U in de gelegenheid te stellen met ons de draaiende molens te zien en enkele in werking zijnde koren-, pel- en watermolens te bezoeken is door ons een grote bus gehuurd, waarin enkele plaatsen opeengelaten zijn voor geïnteresseerden. U begrijpt, dat leden van de vereniging voorrang hebben, maar mocht er een groot animo bestaan om deze tocht mee te maken, dan bestaat de mogelijkheid om een tweede bus mee te laten lopen.

Bezocht zullen worden de watermolen Aeolus aan het Aduarderdiep de korenmolen de Meeuw in Garnwerd; bij voldoende wind zal in de korenmolen in Vierhuizen onbespoten tarwe gemalen en verkocht worden. In de pelmolen te Den Andel is nog echte Gort te koop.

Hierna wordt een koffietafel genuttigd in hotel Spoorzicht te Warffum. Vervolgens gaat de tocht langs de molens van Usquert, Uithuizen, Spijk en na een kleine rustpauze aan het Schildmeer langs de drie molens bij Slochteren, (1 in restauratie, 1 geres- taureerd en 1 nog in zeer slechte staat).

U zult op deze tocht zelf kunnen konstateren hoe de molens in onze provincie erbij staan. De kosten zijn zo laag mogelijk gehouden n.l. fl.17,50 per persoon (leden 15 gulden)

Wanneer U geïnteresseerd bent wilt U zich dan zo spoedig mogelijk opgeven bij H.v.Raalte, Eenhoornstraat 12 te Groningen, tel. 050-771443.

Te late opgave kan betekenen dat U niet mee kunt, want voor het inzetten van een tweede bus is een behoorlijke voorbereiding nodig, daar we niet met zoveel mensen tegelijk bij een molen terecht kunnen.

geïnteresseerd ?.....DIREKT BELLEN !

10

Het is van levensbelang voor onze molens, dat aan deze regels de hand wordt gehouden en omdat voorkomen beter is dan genezen, wil het bestuur van de Vrienden van de Groninger Molens graag in het vroegste stadium van elke bedreiging van een molen op de hoogte zijn, zodat zij onmiddellijk en tijdig kontakt op kan nemen met de bevoegde instanties.

Daarvoor is echter Uw medewerking nodig!

Het bestuur van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens verzoekt U allen mee te werken door de bestemmingsplannen, die op het gemeentehuis of op de kantoren van Gemeentewerken ter inzage liggen na te zoeken, in uw eigen woonplaats.

Als er dan een molen staat in het gebied waarop het bestemmingsplan betrekking heeft, of in de buurt daarvan, wilt U dan zo spoedig mogelijk bericht geven aan bovengenoemd bestuur (050-771443), dat dan in overleg zal treden met de betreffende instanties om de belangen van de molens en molenvrienden te behartigen. Het bestuur van de Groninger Molenvrienden rekent op Uw aller medewerking en dankt U bij voorbaat voor deze medewerking.

B.DIJK, sekretaris.

BOEKEN-NIEUWS

Aangzien bekend is, dat velen onder U geïnteresseerd zijn in boeken over molens hebben wij getracht een overzicht te verkrijgen van de nog leverbare molen-boeken.

Verkrijgbaar zijn nog:

- MOLENS VAN ZEELAND, Hoogstraten. Uitgever Boer, Middelburg
prijs 32,50
- GELDERS MOLENBOEK. Uitgever Walburg Pers, Zutphen; 46 gulden.
- MOLENS IN OVERIJSEL. Uitgever Waanders, Zwolle; 32 gulden
- NOORD-HOLLANDS MOLENBOEK! Uitg. Wolters-Noordhof, Gron. 23 gulden
- LANDS ACHTERHOEKSE MOLENS; de molens van Graafschap en Liemers,
door H. Dorsten. Uitg. van Someren, Zutphen. fl. 12.50
- WINDMÜHLEN, der Stand der Forschung über das Vorkommen und den
Ursprung, door J.C. Notebaart. prijs 72 gulden
Uitgeverij Mouton, Den Haag

Heel goed nieuws is, dat in de serie 'boek van de maand' in April, dus deze maand, zal verschijnen het boek

"MOLENS VAN NEDERLAND".

Dit boek van 144 blz. met 200 vierkleuren en 100 zwart-wit illustraties beschrijft de typen en werking van de nog in ons land aanwezige molens en is bovendien voorzien van een zes pagina's grote MOLENKAART van Nederland waarop precies de plaats van de molens is aangegeven. Deze kaarten gaan vergezeld van een complete lijst van molens in Nederland met vermelding van type en eventuele bijzonderheden. Het is geschreven door J.H. BESSELAAR en kost in april 12,50; daarna weer 19,50.

Onze indruk is, dat iedereen, die meer over molens wil weten en zich toch geen kostbare boekenverzameling kan of wil aanschaffen in dit boek een gecompriëerde hoeveelheid informatie vindt.

De voorbereidingen voor het GRONINGER MOLENBOEK zijn in een gevorderd stadium, doch een verschijningsdatum is nog niet bekend. Gezien de ervaringen met voorgaande uitgaven is het misschien verstandig om het boek nu al bij Uw boekhandel te reserveren.

H.v. Raalte

12.

ZEGT HET VOORT ^P

U wordt Lid van de
Vrienden van de
Groninger Molens

door jaarlijks

minimaal 10 gulden
over te maken aan

Penningmeester Vrienden
v.d. Groninger Molens

— RABO-bank - "Adorp" —

het gironummer van de bank

is 07 2503, ten Rabobank
"Adorp" te Sauwerd.

Vereniging *VRJENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS*

sekretariaat: B.Dijk, Aduarderdiep 3, Aduard
contributie minimaal 10 gulden per jaar op de
rekening van de "penningmeester Vrienden Groninger Molens"
bij de *RABO-bank* te Adorp.
het gironummer van de bank is: 872503
t.n.v. *RABO-bank 'Adorp' te Sauwerd.*